

Самур

№ 4 (169) 2005-йисан 20-апрель

1992-йисан январдилаь акъатзава

ЦИЙИВИЛЕР

“ГЪЕЙДАР АЛИЕВ” ОРДЕН

Азербайжан Республикадин парламентди “Гъейдар Алиев” орден гуниг гъакъндай къанун къабулна. Гъеле 2004-йисан 10 мартдиз Азербайжандин президент Илгъам Алиева къул чугур указдалди Гъейдар Алиеван тварунихъ галай орден арадал гъун къарардиз къачунай. Гила и ният къилиз акъатна.

Цийи орден Азербайжандин виридалайни нуфузу орден жеда. Ам уьлкве вилик тухунин, Ватан хуьнин, Азербайжан гьукуматдин таъсиб чугунин рекъерай виридалайни чехи агалкъунар къазанмишай, къегъалвилер къалурай Азербайжандин ватандашриз гуда. Идалай гъейри Азербайжандиз къулдугъ авунин рекъай чехи агалкъунар къазанмишай, азербайжанчивилин идея хуьниз ва дуьньядин азербайжанвийрин рейсавал мягъкемаруниз къулдугъзавай къецепатан уьлквейрин ватандашривайни “Гъейдар Алиев” орден къачуз жеда.

АЗЕРБАЙЖАНДИН ЙИС

2005-йис Урусатда Азербайжандин йис хъиз къиле фида. РФ-дин президентдин махсус указдалди тесикъ хъанвай и кар къилиз акъудун патал гъам Урусатдин, гъамни Азербайжандин талукъ министерствойри алай йисан сад лагъай паюна гъи шегъера гъихътин мярекатар къиле фидатла тайинарнай планар гъазурнава. 26-апрелдиз Москвада ва 29-апрелдиз Санкт-Петербургда Азербайжандин Гьукуматдин Къуьлуьнин Ансамблдин концертар жеда.

Апрелдин эхирра Азербайжандин Кукла Театрди Воронежда тамашаяр къалурда. Ина “Азербайжандин кинодин йикъар” ни къиле фида.

Июндин вацра Азербайжандин виридалайни хъсан артистри ва коллективри Екатеринбург ва Новосибирск шегъера концертар гуда. Гъа са вахтунда Азербайжандин С.Вургъунан тварунихъ галай Урус Драм Театрди Ростов ва Краснодар шегъерин агъалийриз тамашаяр къалурда.

2005-йисан къвед лагъай паюна гъихътин тебдирар къиле фидатла, гъелелиг малум туш.

“БАКУ - КЪАГЪРИМАН ШЕГЪЕР”

И йикъара Бакуда “Баку - Къагриман шегъер” гъерекатдин мярекат къиле фена. Азербайжанда Ватандаш Жемият Вилик Финиз Куьмек Гузвай Ассоциацияди, Республикадин Дяведин, Зегъметдин, Яракълу Къуватрин ва Ихтиярар Хуьзвай Органрин Ветеранрин Советди, Москвадин Къагриман Ветеранар Клубди, Игътиягда Авай Офицердин Гъерекатдин “Содружество” Комитетди тешкил авур мярекатдин иштиракчийри фашизмдиз уфтан хъунин карда Баку иллаки тафаватлу хъайиди, Чехи Гъалибвилек и шегъерди лугъуз тежедай къван чехи пай кутурди, гъавилъй гъалибвилек 60 йисан юбилей къейд ийизвай вахтунда адаз къагриман шегъердин статус гун герек тирди къейд авуна.

КЪУБАВИЙРИН АГАЛКЪУНАР

Къуба райондин хуьрера телефондин алакъаяр ва почтайрин къвалах хъсанардай карханайрин къадар къвердавай пара жезва. Эхиримжи са йисан къене Къубадин Телекоммуникациядин Карханади шегъердин цийи массивда, къвед лагъай Нуьгеди ва Эрмеки хуьрера электрондин типдин цийи АТС-ар кардик кутунва. Гила лап яргъал дагъдин хуьрерикай тир Алиж ва Алиж Дигаг хуьрерин агъалийриз ни электрондин типдин автомат-телефон станцияди къулдугъзава.

Рахунин картарикай регъятдиз менфят къачун патал шегъердин куьчера таксофонар эцигнава. Санлай къачурла, алай вахтунда райондин телекоммуникациядин карханади агъалийриз 17 жуьредин къулдугъ къалурзава.

ЧЕХИ ГЪАЛИБВИЛИН 60 ЙИС

Цинин йис Чехи Гъалибвилек 60 йис къейд ийизвай йис я. 2005-йисан 9-майдиз и юбилей Москвада гъафни-гъаф гурлудаказ къиле тухуда. Ина дуьньядин 60-далай виниз уьлквейрин регъберрини иштиракда. Мярекатдин чъавуз дяведа СССР-дин 27 миллион къван агъалияр гъелек хъайиди мад гъилера рикел хкида. Вири дуьньяда лагъайла, 1939-йисуз Гитлера къарагъарай дуьньядин къвед лагъай дяве себеб яз, 50 миллион инсан телефон хъайиди малум я. Фашизмди виринра инсанрин къилел лугъуз тежедай къван чехи мусибатар гъанай.

Дуьньядин маса халкъарихъ галаз санал лезги халкъдини четинвилериз таб гана, Чехи Гъалибвилек вичин пай кутуна. Санлай лезгийри и дяведа 30 агъзурдалай виниз чанар къурбанд авуна, агъзуралди чи ватангъалияр бедендал фашистрин гуйллейрин хирер алаз хтана. Лезги аскерри, офицерри, генералри виринра душмандин аксина къегъалвилелди женг чугуна. Шумудни са лезги Советрин Союздин Игитдин тварциз лайихлу акуна. И тварциз лайихлу акур Валентин Эмиров, Гъасрет Алиев, Араз Алиев, Эсед Салигъов, Мирзе Велиев, 1942-йисуз СССР-дин Гьукуматдин Премия къачур адмирал Гьенрих Гъасанов, Америкадин Садхъанвай Штатрин президент Г.Трумена вичин алак-

унриз чехи къимет гайи генерал Магъмуд Абилов, чеб дяведилай гуьгъуьниз генерал-майорвилек деражадиз лайихлу акур Мегъамедгъанифе Шайдаев ва Гъажикъурбан Шайдаев, вич Ленин ордендиз, къуд Яру Пайдах ордендиз, Суворован, Кутузован, Александр Невскийдин тварарихъ квай орденриз лайихлу акур полковник Хийирбег Заманов, Италияда, Грецияда, Францияда, Югославияда, Болгарияда партизанвал авуна фашистрин аксина женгер чугур ва гъа гьукуматрин орденриз лайихлу акур Шагъуба Межидов, Мидгъад Ширинбегов, Мегъамед Гъасанбегов, Сулейман Кадиев, Салагъ Салагъов, Франсада женгчийрин тешкилатдиз регъбервал гайи Гъежим Мирзеханов, 1947-йисуз вич Ленин ордендиз лайихлу акур Недибала Агъаев хътин къегъал рухвайри, гъиле яракъ къуна душмандиз басрух гайи Ханбике Эмирсултанова, Суна Мурсалова, Мерзият Саидова, Таибат Пашаева, Секинат Азизова, Набисат Пашаева хътин чи къагриман дишегълийри лезги халкъдин твар мадни машгъур авунай.

Лезгийрикай сифте яз Советрин Союздин Игитдин твар къачур ахъегъви Валентин Эмирова регъбервал гайи авиакполкунни тек са 1942-йисан августдинни сентябрдин варцара цава фашистрин 80-дав агакъна самолетар яна телефонай. В.Эми-

рова вичи са вацран къене душмандин 9 самолет янай. Гъатта вич телефон хъайи юкъуз ада немсерин 3 самолет тергнай.

1944-йисан 15-январдиз вичи регъбервал гузвай 30 десантникдихъ галаз санал 250-далай виниз фашистар телефон авур къурагъви Эсед Салигъовакай а вахтунда “Красная звезда” газетди икI къенай: “Къисайрик квай хътин лезги комбатди асланди хъиз женг чугуна ва вични аслан хъиз къена”.

И гафар саки ватан хуьн патал дяведа къегъалвилелди женг чугур вири лезгийриз талукъбур я.

Гъалибвилек кцарвийрини лугъуз тежедай къван чехи пай кутуна. Месела, Кцар райондин Вичи Лакаррин хуьре дидедиз хъайи Мирзе Велиева Венгриядин Вашад хуьрун патав фашистрин 20 танкунихъ галаз женг чугуна. Эхирни вичин тупунай душмандин 5 танк ва 2 машин ягъай, вишдалай гъаф аскерар телефон авур ва вични къегъалвилелди гъелек хъайи ам 1945-йисан 24-мартдиз Советрин Союздин Игитдин тварциз лайихлу акунай.

“Самур”дин и тилитдин 4-5 чинриз акъуднавай материалри Чехи Гъалибвилек пай кутур кцарвийрикай ихтилатзава.

КЪЕЛА 4-5 ч. →

МОСКВАДА ДЕМ

Бакуда къиле тухузвай демерикай чешне къачун деб хъанва. Гила Москвадин лезги жегъилри ихътин мярекатар арадал гъизва. И йикъара Амил Саркарова тешкил авур демина Москвадин вишдав агакъна жегъилди иштиракна. РикI аладардай лезги манийрини макъамри жегъилрик руьгъ кутуна. Абурухъ гележегда ихътин мярекатар фадфад къиле тухудай ният ава.

МАД СА КОМПЛЕКС ЭЦИГЗАВА

Дагъустандин лезги районра спорт агъалийрин рикI алай машгъулат я. Агъзуралди аяларни жегъилар спортдихъ галаз машгъул жезва. Гъа и кар себеб яз, эхиримжи йисара лезгийрикай хейлин машгъур спортсменарни арадал атанва.

И гъерекат гурлу ийизвай маса себебарни ава. Лезги районра гъар йисуз спортдихъ машгъул хуьн патал цийи объектар эцигна кардик кутаза. Алай вахтунда СтПал Сулейман райондин меркез тир Къасумхуьрел 28 миллион манатдин къимет авай, Къиблепатан Дагъустанда вичиз барабарди авачир спортдин чехи комплекс эцигзава. Адан яргъивилел 58, гъяркъуьвилел 18 метр жеда. Ана чухуьнагардай вирилай эгечина, спортдин хейлин жуьрейрал машгъул жедай къулайвилер авай залар, секцияр кардик кутада.

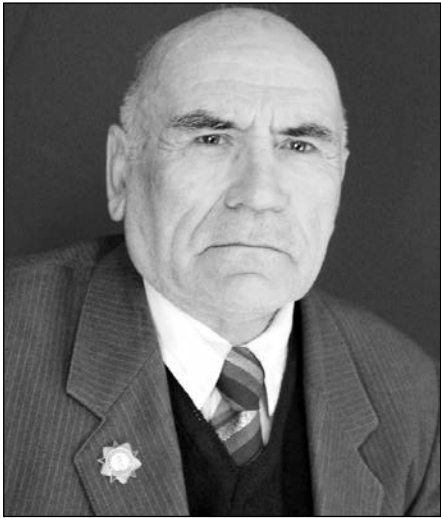
ЧАКАЙ КХЪЕНАЙ...

Шумудни са лезги къегъалдин суьретар яратмишунив, лезги хуьрерин шикилар, лезги чилерин пейзажар чугунив зун и гъил ахъа, рикI ахъа, патанбурузни жуванбуруз хъиз гуьрмет ийидай, гаф чинал лугъудай, герек атайла къегъалвилелди женг чугвадай, чехи зегъметчи тир халкъдихъ галаз таниш хъайидалай гуьгъуьниз гуьгъуьллудаказ эгечина. Виринра рикI михъи, гъиллебазвал тийижир, чтихъ махсус ацукъун-къарагъун авай мерд ва такабурлу инсанри гъейранарна зун.

Г.Г.Гагарин,
художник-этнограф.
1840-йис.

ELMƏ HƏSR OLUNMUŞ ÖMÜR

Azərbaycan elminin görkəmli nümayəndəsi, əsərləri bir çox ölkələrdə nəşr olunmuş, yaratdığı noxud, lobyə, mərcimək sortları dünya alimləri tərəfindən böyük elmi nailiyyətlər adlandırılmış kənd təsərrüfatı elmləri doktoru, professor Nazim Səid oğlu Əmirovun 80 yaşı tamam olur. Qusar rayonunun Aşağı Ləyərdə anadan olmuş Nazim burada orta məktəbi bitirib. Kürdəmir rayonunda ipəkçilik kursunda oxumuş, Quba rayonlararası ipəkçilik idarəsində inspektor kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdır.

1943-cü ildə Quba müəllimlər institutunun qiyabi şöbəsinə daxil olan gənc Qusar rayonundakı Yeni həyat və Həsənqala kəndlərində müəllim və direktor işləmişdir.

Ürəyinin hökmü onu Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutuna gətirib çıxarmışdır.

Buranın tarlaçılıq fakültəsini bitirən Nazim Əmirov Azərbaycan EA-nın ET Əkinçilik İnstitutuna işə göndərilmiş və o vaxtdan tələfini həmin elm mərkəzi ilə bağlamışdır.

1953-cü ildə partiyanın komsomolçuları istehsalata işləməyə çağırışına həy verənlərdən biri də Azərbaycan EA-nın komsomol təşkilatının katibi Nazim Əmirov oldu. O, könüllü olaraq Şamaxı rayonunun Göylər kəndinə yollandı, burada MTS-in baş aqronomu kimi işləməyə başladı. Bu savadlı və zəhmətkeş adam tezliklə hamının hörmətini qazandı, iki il sonra onu Çaylı dairəsindən yerli sovetə deputat seçdilər. 1954-cü ilin yekununda MTS-in ərəzindəki kolxozlarda kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığını əvvəlki illərə nisbətən qat-qat artırmağa müvəffəq olduğuna görə Nazim Əmirov Respublika Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi tərəfindən pulla mükafatlandırıldı.

1955-ci ildə Bakıya qayıdan N.Əmirov Azərbaycan EA-nın aspiranturasına daxil olur, oranı bitirib 1958-ci ildə keçmiş Sovetlər ittifaqının Orconikidze şəhərinin Kənd Təsərrüfatı institutunda dissertasiya müdafiə edərək alimlik dərəcəsi alır. Onun kövşəndə əkilən bitkilərlə bağlı elmi tədqiqatlarına Çexoslovakiya alimləri yüksək qiymət verir, onun bu sahəyə həsr olunmuş əsərlərini orada çap edirlər. O vaxt iki ölkə alimləri arasında yaranmış elmi əlaqələr bu gün də davam edir.

N.Əmirov 1960-cı ildən başlayaraq Azərbaycanda becərilən noxudun 119, lobyanın 134, mərciməyin 68 sortunu əldə edərək, onların botanik, morfoloji növ müxtəlifliklərini öyrənmiş, ilk dəfə olaraq genetik formalarının mükəmməl təsnifatını vermişdir.

dir.

Alim keçmiş Sovetlər ittifaqının bitkiçilik institutundan və ümumittifaq dənli, paxlalı və yarma bitkiləri institutundan gətirilmiş bütün dünyadan cəmlənmiş genetik sort nümunələrinin, Çexoslovakiya və Bolqarıstan alimlərinin şəxsən ona göndərdiyi noxudun 3632, lobyanın 3325 və mərciməyin 522 sort nümunələrindən hibridləşdirmə və seçmə üsullarıyla bir çox yeni yüksək məhsuldar, hündür boylu (biçini maşınlarla mümkün olan), zülalla zəngin, xəstəlik və ziyanvericilərə davamlı noxud, lobyə, mərcimək sortları yaratmağa müvəffəq olmuşdur.

Bu sortlar keçmiş Sovetlər ittifaqının sort yoxlama məntəqələrində sınaqdan çıxmış, Azərbaycanda, Bolqarıstanda, Rumıniyada, Yuqoslaviyada, Çexoslovakiyada və ADR-də becərilməyə başlanmışdır.

Bolqarıstan buğda və günəbaxan İnstitutunun alimləri Nazim Əmirovun yaratdığı mərciməyin "Azər" sortunu böyük elmi nailiyyət adlandırmışlar.

N.Əmirov 123 elmi əsərin o, cümlədən 2 kitab, 2 monoqrafiya, 2 kitabçanın və çoxlu tövsiyələrin müəllifidir, onların çoxu respublikadan xaricdə nəşr olunmuşdur.

N.S.Əmirov elmi tədqiqat əsərlərini kənd təsərrüfatı bitkilərinin tarixinə, becərmə texnologiyasına, seleksiyaya, toxumçuluğa, morfolojiyaya, sistematiyaya, ekolojiyaya, biokimyaya, genetikaya və s. məsələlərə həsr etmişdir.

N.S.Əmirov 1980-cı ildə yarım əsrlik elmi tədqiqat işlərinin nəticələri əsasında Sankt-Peterburq Ümumittifaq Elmi Tədqiqat Bitkiçilik İnstitutunda "Azərbaycanda

dənli paxlalı bitkilərin aqrobioloji öyrənilməsi" mövzusunda doktorluq dissertasiyası müdafiə etmiş, 1987-ci ildə professor seçilmişdir.

N.S.Əmirov 1983-cü ildə Azərbaycan ET Əl toxumçuluq laboratoriyasının müdiri, 1989-cu ildə dənli paxlalı bitkilərin seleksiya və ilkin toxumçuluq laboratoriyasının müdiri seçilmişdir. 1994-cü ildən o, səhhəti ilə əlaqədar baş elmi işçi kimi fəaliyyət göstərir.

N.Əmirovun bitkiçilik, seleksiya, toxumçuluq və becərmə texnologiyası üzrə yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında xidmətləri böyükdür. O, keçmiş Sovet İttifaqının bir çox elm mərkəzlərinin koordinasiya şuralarının üzvü olmuşdur. 1971-ci ildən Azərbaycan genetikası və seleksiya cəmiyyətinin rəyasət heyətinin üzvü, ümumittifaq paxlalı və yarma bitkiləri institutunun problem sovetinin, Ümumittifaq Kənd Təsərrüfatı Elmləri Akademiyasının dənli paxlalı bitkilərin seleksiyasının üzvü, Zaqafqaziya seleksiya mərkəzinin üzvü, Azərbaycan EA-nın Genetika və Seleksiya İnstitutu doktorluq müdafiə şurasının, Azərbaycan ET Əl-nun namizədlik dissertasiya şurasının üzvü, ET Əl-nun k.t. elmləri namizədlik dərəcəsi almaq üçün birləşdirilmiş dissertasiya şurasının üzvüdür. Elmi və ictimai fəaliyyətinə görə bir çox orden və medallarla təltif olunmuşdur.

N.S.Əmirov bu gün də elmi yaradıcı-lıq fəaliyyətini davam etdirir.

AZİZİN SEVDA.

120 YAŞLI MƏKTƏB

Təhsil aldığı və uzun illər çalışdığı Qusar şəhər 1 sayılı orta məktəbinin 2005/2006-cı dər ilində 120 yaşı tamam olur.

Pedaqoji kollektivimiz məktəbimizin yubileyini keçirmək istəyi ilə əlaqədar təşkilatlara bir neçə dəfə müraciət etsə də təşəbbüslər nəticəsiz qalmışdır. Başlıca səbəb məktəbin yaşına şübhə ilə yanaşılması, tədbirin keçirilməsi əziyyətindən yaxa qurtarmaq istəyi oldu. Buna görə də indi 120 yaşına çatmaqda olan bu elm məbədi - Qusar şəhər 1 sayılı orta məktəbin təşkilatı haqqındakı şübhələrə son qoymaq, qarantlı məqamlara işıq salmaq istəyirəm.

Azərbaycanda məktəblərin təşkilat tarixini tədqiq etmiş görkəmli alim H.Əhmədovun "XIX əsr Azərbaycan məktəbi" kitabında həmin suallara dəqiq cavab verilir. Kitabın 100-cü səhifəsinin 1-ci abzasında göstərilir ki, 1981-1886-cı illərdə Bakı quberniyasında cəmi beş yeni məktəb açılmışdır və bunlardan biri Quba qəzasının Qusar kəndində idi. (Qusar şəhər statusunu 1938-ci ildə almışdır). Həmin kitabın cildində iç tərəfdən o zaman təşkil edilmiş məktəblərin şərcə cədvəlləri verilmişdir. Həmin cədvəldə göstərilir: "Quba qəzasında - Qusar 1885-ci, Həzrə - 1886-cı, İmamquləkənd - 1887-ci il". Bu rəqəmlər həmin məktəblərin təşkilat tarixlərini dəqiqləşdirir.

Bəziləri əsassız olaraq Qusarda ilk olaraq rus məktəbinin təşkilat olduğunu sübut etməyə çalışırlar. Bu məsələyə də haqqında danışdığımız kitabda aydınlıq gətirilir. Belə məktəblərin harada və nə vaxt təşkil edildiyi adbaad qeyd edilir.

Rus məktəblərinin təşkilatı ilə əlaqədar verilən siyahıda nə Qubanin, nə də Qusarın adı yoxdur. Kitabda qeyd edildiyi kimi, bu tipli məktəblər 1901-1915-ci illərdə daha çox təşkil olunmuşdur.

H.Əhmədovun adı çəkilən kitabının 104-cü səhifəsində oxuyuruq: "1886-cı ildə Quba qəzasının 55 kəndindən 3-də - Qusar, Həzrə və İmamquləkənddə məktəb var idi".

Deməli, Qusarda 1885-ci ildən Azərbaycan dilində təlim verən məktəb fəaliyyət göstərmişdir. Bu məktəbin orta tipli məktəb kimi fəaliyyət göstərməsi məsələsi də çoxlarını maraqlandırır. Qeyd edim ki, bu təhsil müəssisəsi şəraitlə əlaqədar binalarını dəyişdiyindən bəzi sənədlərdə onun 1937-ci ildən (məktəb pasportunda belə qeyd var) orta məktəb kimi fəaliyyətdə olduğu göstərilir. Lakin burada səhvə yol verilməmişdir. Məktəblərin pasportlaşdırılması işə bələd olmayanlar tərəfindən çox-çox sonradan aparıldığından, onların dəqiq tarixlərini bilmədiklərimdən bu cür əsassız qeydlər meydana çıxmışdır.

Bu sətirlərin müəllifi 1955-1965-ci illər arasında RXMŞ-də işləmişdir. Buranın arxivini qayda-

ya salarkən o, mövcud arxiv sənədləri əsasında 1930-1931-ci dər ilindən başlayaraq, 1962-1963-cü dər il də daxil olmaqla məktəblərin tipi, sayı və şagird şəbəkəsi haqqında bu gün elmi cəhətdən maraqlı ola biləcək cədvəl tərtib edə bilmişdir. Bu cədvəllə əsasən 1930-1931-ci dər ilində rayonda bir orta, beş yeddiillik, 42 ibtidai məktəbin fəaliyyət göstərdiyi məlum olur. Buna əsasən demək olar ki, Qusarda təşkil edilən ilk məktəb Azərbaycan məktəbi olduğundan (Qusardakı 1 sayılı məktəb son vaxtlara qədər Azərbaycan orta məktəbi adlanırdı), 1930-1931-ci dər ilində rayonda fəaliyyət göstərən ilk orta məktəb də Qusar şəhər Azərbaycan orta məktəbi hesab edilməlidir.

Məktəbin kollektivi, burada çalışan müəllimlər, təhsil alan şagirdlər öz məktəblərinin tarixini bilməli, onun ənənələrini, məzurlarını və qocaman müəllimlərini tanımalı, təhsil ocağının vətən və xalq qarşısındakı xidmətləri barədə məlumatları olmalıdır. Tarixi yol keçmiş bu məktəblə onun hər bir müəllimi və şagirdi fəxr etməlidir. Bu mənada şəhər 1 sayılı orta məktəbinin 120 yaşının təntənə ilə qeyd edilməsi yüzlərlə adlı-sanlı məzunun, müəllim və şagirdlərin, valideynlərin sevincinə səbəb olar, iftixar hissi yaradar və yeni yaradıcılıq nailiyyətlərinə onları ruhlandırır.

Nurmət Zəkəiyev,
Qusar şəhər 1 sayılı
orta məktəbinin müəllimi.

ÖZ HƏKİMİNİ TAP

Etiraf edək ki, yaxşı diş həkimi tapmaq o qədər də asan iş deyil. Minlərlə mütəxəssisin arasından səni başa düşəcək, müalicənə ilə ciddi məşğul olacaq, sağlamlığın üçün məsuliyyət hissi duyacaq insanı - öz həkimini tapanda arxayın olursan. Bilirsən ki, dişlərinlə bağlı problem olanda konkret ünvanda konkret insana müraciət edə bilərsən.

Bakı şəhərinin Nərimanov rayonundakı 18 sayılı stomatoloji poliklinikasının həkimi Səlim Rəhimbəy oğlu Tağıyev belələrindəndir. Bu təcrübəli və savadlı həkimin xəstələrlə səmimi rəftarından, onların müalicəsinə ciddi yanaşmağından çoxları razılıq edir.

Qusar şəhərində doğulmuş, burada 2 sayılı rus orta məktəbini, sonra işə Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin stomatologiya fakültəsini bitirmiş S.Tağıyev əmək fəaliyyətinə Qusar rayonunun Samur qəsəbəsinin sahə xəstəxanasında başlayıb. Dörd il burada, üç il Bakıdakı avtomobil hissələri zavodunun tibb məntəqəsində stomatoloq işləyən hə-

kim 1977-ci ildən tələfini Bakının Nərimanov rayonundakı 18 sayılı poliklinika ilə bağlayıb. Zəngin biliyinə, təcrübəsinə görə o, uzun illər Azərbaycan Dövlət Tibb Universitetinin ortopedik stomatologiya fakültəsində və Bakıdakı 2 sayılı tibb texnikumunun müvafiq şöbəsində dərs deyib. Ömrünün 60-cı baharını qarşılayan həkim insanların sağlamlığı keşiyində sayıq dayanıb.

Malik MƏHƏMMƏDOĞLU.

YENİ PENSİYA SİSTEMİ

Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun sədri Səlim Müslümovun verdiyi məlumata görə hazırda Azərbaycanda 1 milyon 336 min 729 nəfər pensiyaçı vardır. Onun fikrincə, pensiya qazanılmış hüquqdur və ona görə də qocalığa, əlilliyə və digər belə səbəblərə görə dövlət tərəfindən ödənilən vəsait pensiya adlandırılmalıdır. Bu dövlətin vətəndaşlara ödədiyi yardım və yaxud da müavinətdir.

S.Müslümovun dediyinə görə Azərbaycanda yeni pensiya sisteminin yaradılması üçün qanun layihəsi hazırlanır. Yeni qanun pensiyaların müəyyənləşdirilməsində və ödənilməsindəki bütün çatışmazlıqları aradan qaldıracaq, sosial ədalət tam bərpa olunacaqdır.

60 ВЕЛИКАЯ

9 мая весь мир отметит 60-летний юбилей Победы в Великой Отечественной войне - самой суровой, самой продолжительной войне, которую знало человечество. Юбилей Победы, завоеванной за счет жизней миллионов людей. Этот "праздник со слезами на глазах" отметят и старики-ветераны, защищавшие Отчизну от фашистских захватчиков. Нет слов, чтобы выразить благодарность этим отважным и храбрым людям, выжившим всем смертям назло. Да, они выжили, они вернулись. И передали всю свою энергию, веру и

любовь нам.

Многих из ветеранов сегодня нет в живых. Моего отца, Кайинбека Керимова, тоже нет. Я помню, как он любил этот праздник. Раз в году, в День Победы, он надевал свои ордена и медали и с особой гордостью отправлялся в центр города, где собирались его друзья-фронтовики. Комок подступал ему к горлу, когда вспоминал, как его мама, моя бабушка Гурият, отправившая на фронт троих своих сыновей из пяти - Кайинбека, Гаджикерима и Гаджирагима - умерла за несколько часов до возвращения моего отца домой

после войны. В родной деревне его встретила процессия, провожавшая ее в последний путь. Дядя Гаджирагим после войны связал свою судьбу с украинкой, которая спасла его, тяжело раненого на Украинском фронте, и остался жить в Донецке. А дядя Гаджикерим пропал без вести. Всю жизнь братья искали его, но безрезультатно. Эту боль отец унес с собой из жизни.

А сколько таких горьких историй породила эта война? Никакая статистика не сможет определить это.

МАХМУД АБИЛОВ

20 апреля 1945 года, накануне взятия Берлина, Махмуду Абилову было присуждено звание генерал-майора. За успешную операцию, проведенную в городе Бранденбург (Германия) он был награжден Почетным Орденом США "Легион-оф-мерит". Президент США Г. Трумен называл его великим полководцем.

М.Абилов родился в 1898 году в селе Укур Гусарского района. Получив высшее военное образование, он еще до Великой Отечественной прошел долгий и сложный боевой путь, участвуя в боевых операциях в самых горячих точках Советского Союза. В 1941 году, по окончании Академии Генерального Штаба Красной Армии, М.Абилов был назначен командиром 146-ой отдельной стрелковой бригады Сибирского Военного Округа.

С его именем связаны многие героические страницы войны. За заслуги перед Родиной он был награжден Орденом Ленина, пятью Орденом Боевого Красного Знамени, Орденом Суворова II степени, Орденом Кутузова II степени, Орденом Богдана Хмельницкого, Орденом Красной Звезды, Орденом Польской Республики "Виртути-Миллитари" и многими медалями.

Легендарный полководец умер 2 января 1972 года. Его могила находится в Аллее почетного захоронения города Баку. 22 августа 1998 года был издан указ "О проведении 100-летнего юбилея генерал-майора Махмуда Абилова". В том же году общественность Азербайджанской Республики торжественно отметила его юбилей. На цент-

ральной площади города Гусар был установлен его бюст, а сама площадь была названа его именем.

МИРЗА ВЕЛИЕВ

Старший сержант, артиллерист, командир орудия Мирза Велиев родился в 1923 году в селении Верхний Ледер Гусарского рай-

она. Его боевой путь начался на Северном Кавказе. Со своей батареей он сражался на Кубани, в Украине, штурмовал Карпаты и белорусские леса, освобождал Румынию и Болгарию, гнал гитлеровских захватчиков с венгерской земли.

Он был смелым и бесстрашным, умел вдохновлять всех, вселял им веру в Победу, за что любил его боевые друзья. В одном из писем Мирза писал своим односельчанам: "Вот уже больше трех лет я иду фронтовыми дорогами, крепко помня ваш наказ - не щадить себя во имя нашей победы. За эти годы я многое увидел, пережил, во многих сражениях поучаствовал. Хочу вам, дорогие односельчане, отцы и матери наши, сообщить: воюю, не щадя себя, а проклятым фашистам не даю пощады".

В декабре 1944 года в селении Вашад Венгерской Республики он со своим танком вступил в неравный бой с 20 танками врага. Выведя из строя 5 танков и 2 грузовых машины и уничтожив 100 вражеских солдат, он пал смертью храбрых, вписав одну из героических страниц в историю великой войны. Спустя несколько месяцев, 24 марта 1945 года, ему посмертно было присвоено звание Героя Советского Союза.

САЛАТ САРУХАНОВ

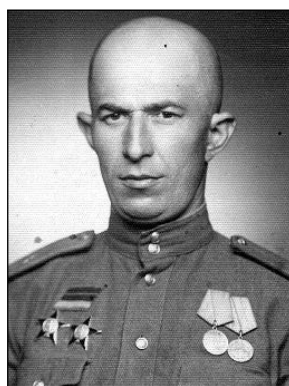
Звание майора он получил во время войны, в 23-летнем возрасте. Это был удивительно храбрый человек, от которого веяло весельем, энергией. Когда он начинал плясать "Лезгинку", все с замиранием сердца следили за движением его ног.

Салат Саруханов в 1921 году родился в селении Гиль Гусарского района. Закончил Губинский сельскохозяйственный техникум. Когда началась война, Салата Саруханова назначили командиром взвода, через некоторое время он стал командиром роты. А в 1943 году его назначили командиром батальона.

Он был ранен восемь раз. Отважный воин во время войны был награжден Орденом Боевого Красного Знамени, Орденом Александра Невского, медалями "За Отвагу", "За взятие Берлина" и т.д. После войны он работал председателем колхоза им. Чапаева, агрономом, потом военруком: сначала в Ясабской школе, затем, до конца жизни, - в родном селе Гиль.

ДЖАМАЛЕДДИН ДЖАЛИЛОВ

Командир отдельного стрелкового батальона, майор Джамаледдин Джа-

лилов, как и все его боевые друзья, за четыре суровых военных года впервые заплакал 9 мая - в День Победы. Это были слезы радости, ни с чем не сравнимые.

Родился он в 1907 году в селении Хулуг Гусарского района. В 1923 году поступил Азербайджанскую объединенную командную школу, в 1927 году закончил ее. С первых дней до самой Победы был на фронте.

Вернулся он на Родину с орденами и медалями и со страстью трудиться на благо Родины. С 1948 по 1952 годы был председателем Гусарского РИК. Само здание РИК было построено именно в его время. В 1951 году был избран депутатом Верховного Совета Азербайджанской Республики. Последние годы своей жизни работал военруком в Нижне-Ледерской средней школе.

РАШИД ГУСЕЙНОВ

Родился он в 1914 году в селении Ясаб Гусарского района. Всю свою жизнь посвятил военному делу. В 1938 году после окончания Бакинского Нефтяного Техникума поступил в армию, где дослужился от младшего лейтенанта до майора. Имел два Ордена Красной Звезды. Один получил в 1945 году, а другой - в 1954-ом.

После войны, с 1946 по 1958 годы, он служил в различных авиационных частях. А затем 15 лет подряд был начальником штаба гражданской обороны Гусарского района.

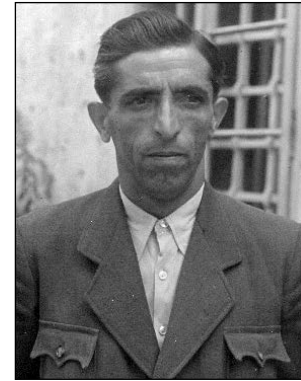
АБДУЛАЛИМ АБДУЛАЛИМОВ

В 1914 году родился в селении Кичан Гусарского района. Капитан Абдулалим Абдулалимов сражался до самой Победы. Был заместителем командира батальона. Его награды - Орден Боевого Красного Знамени (1943), Орден Красной Звезды (1943), два Ордена Великой Отечественной Войны II степени, один Орден Великой Отечественной Войны I степени, медали "За взятие Берлина" и "За освобождение Варшавы".

В послевоенные годы Абдулалим Абдулалимов работал председателем колхоза им. К.Маркса в родном селе, инструктором Гусарского райфака, председателем Гусарского обшцепита.

БАЛАКАРДАШ ГАДЖИЕВ

Он был одним из самых взрослых офицеров, ушедших на войну из Гусарского района на войну. Балакардаш Гаджиев родился в 1904 году в селении Яргун Гусарского района. В 1923-26 годах учился в Бакинской пехотной школе. В 1932-35 годах служил ко-

мандиром транспортной роты I стрелкового полка Азербайджанской дивизии. В 1938 закончил Лянкоранский Педагогический Техникум. В 1940-1942 годах работал инструктором военного дела Министерства Просвещения Азербайджанской Республики. В 1943-44 годах был командиром роты 985-го стрелкового полка 226-й дивизии.

После войны он работал военруком школы №31 г. Баку (до 1950 года). Затем стал преподавать русский язык и литературу в Худате. Работал инструктором в Бакинском комитете ДОСААФ, а также военруком в школах №208 и №97 (в поселке Маштага).

КЕРИМАГА ДЖАФАРОВ

Его до сих пор помнят и чтят память в родном селе Дузтагир, где 18 послевоенных лет он непрерывно проработал председателем сельсовета, отдавая всю энергию и опыт односельчанам.

Младший лейтенант Керимага Джафаров родился в 1918 году. Сражался на Белорусском фронте. В 1944 году был назначен командиром противотанковой роты. Принимал участие в освобождении узников многих концентрационных лагерей, в том числе и печально знаменитого Освенцима. Прошел боевой путь до немецкого города Виттенберг.

Был награжден орденами Великой Отечественной Войны I и II степени, Орденом Красной Звезды.

ПОБЕДА 60

10 тысяч своих сыновей проводил Гусарский район на войну. Это было одним из самых больших показателей в республике. Из них 4 тысячи не вернулись домой. Только из селения Гиль была отправлена на фронт тысяча мужчин. Из 11 сыновей Мите Каиббекова 9 ушли на войну, из них вернулись назад шестеро - трое погибли. Четверым сыновьям Бедирхана Адилханова повезло: Бурхаддин, Эдилхан, Гатам и Джарулла вернулись живыми на родину.

А Камал Илясов "воскрес из мертвых". Когда он вернулся, село оплакивало его смерть

после получения похоронки. Ветеран жив и радуется жизни и поныне.

Сколько героических историй связано с бывшими фронтовиками-гусарцами! Но были и ненаписанные страницы горьких историй. Я знаю фронтовика, который пережил удар судьбы: вернувшись домой и узнав, что его жена связала свою жизнь с другим человеком, он уехал из родного села и больше никогда туда не возвращался. Я знаю и эту несчастную женщину, которая, получив похоронку на мужа, была вынуждена выйти замуж, чтобы прокормить своих троих

детей. Она до сих пор не может простить себе происшедшее.

Сегодня в Гусаре проживает около 150 ветеранов войны. Поздравляем их, а также всех участников Великой Отечественной Войны из Азербайджанской Республики и бывшего Советского Союза с великим праздником! Мы преклоняемся перед ними и желаем им всех земных благ. И эти страницы нашего номера посвящаем героям-гусарцам - как покинувшим этот мир, так и ныне здравствующим.

САЛАТ МОВЛАНОВ

Симпатичный, подтянутый, со вкусом одетый, веселый и общительный - мы все знали его таким. Поэтому просто не верится, что старость постучалась и в его двери - недавно ему исполнилось 85 лет.

Салат Мовланов родился в селении Ясаб Гусарского района. Учился в Гильской школе. Закончил Гусарское педагогическое училище. В 1939-1941 годах учился в Тамбовском кавалерийском училище. Начал войну лейтенантом, а 8 августа 1944 года получил звание майора. Был назначен командиром стрелкового батальона 1368 стрелкового полка 416-й Таганрогской дивизии. Участвовал в операциях по взятию многих немецких городов. Во время войны был семь раз ранен, из них дважды - тяжело. Его награды - Орден Трудового Красного Знамени, Орден Отечественной Войны I степени, Орден Красной Звезды, медали "За оборону Москвы", "За оборону Сталинграда", "За освобождение Варшавы", "За взятие Берлина" и многие другие.

После войны закончил Высшую партийную школу. Работал инструктором Хачмазского райкома партии, председателем РИК Гаджибабулского района, председателем Гусарского городского Совета, директором Гусарского консервного завода.

АЛХАТ ИСМАИЛОВ

Он - один из тех редких людей, которые отличаются своей честностью и принципиальностью.

Родился А.Исмаилов в 1919 году в селении Кичан Гусарского района. Окончив Губинское педучилище, работал учителем, а 1 октября 1940 года был призван в ряды Советской

Армии. После изгнания немцев с кавказских перевалов Алхат Исмаилов был командиром роты автоматчиков 810-го стрелкового полка 394-ой дивизии 46-ой армии. Участвовал в освобождении концлагеря Майданек. Вернулся на родину с Орденом Отечественной Войны I степени, с медалями "За оборону Кавказа", "За победу над Германией" и еще 11 медалями.

Но дальнейшая судьба бывшего фронтовика, отважного бойца оказалась горькой. На родине вместо благодарности его ожидали преследования из-за ареста отца, Саркара Алхатова, в 1944 году. Впоследствии, 13 сентября 1974 года, тот был реабилитирован Верховным Судом Азербайджанской Республики из-за недоказанности вины.

Алхат Исмаилов был вынужден покинуть родной очаг и уехать в Дагестанскую республику. Там он прожил 47 лет, работал учителем в Курахском районе. В 1970 году вернулся на родину, прожил здесь до 1977 года, но в связи с некоторыми обстоятельствами опять вынужден был уехать. Наконец в 1993 году он окончательно

вернулся на родину и до сих пор живет в Гусаре. Этого человека любят и уважают в родном городе. Но ветеран до сих пор не может добиться того, чтобы государство возместило ему моральный ущерб. Он ждет справедливости 60 лет.

АБУМУСЛИМ БАБАЕВ

Ветеран Великой Отечественной Войны Абу-муслим Бабаев - единственный фронтовик Гусарского района, который более 60 лет непрерывно ра-

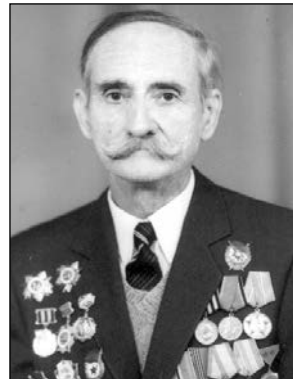

ботает учителем. В Яргунской средней школе его любят и уважают за доброту, порядочность и трудолюбие.

Родился он в 1924 году в селении Хулуг Гусарского района. С отличием закончившего Яргунскую среднюю школу молодого Абу-муслима назначили учителем Хулугской школы, а вскоре направили на фронт. Он сражался за освобождение городов Орел и Гомель. После тяжелого ранения воевал на Первом и Втором Белорусских фронтах. Он был отличным разведчиком. За героизм, проявленный в операции по взятию в плен немецких солдат на берегу Вислы был награжден Орденом Славы III степени. 22 апреля 1945 года он получил второе тяжелое ранение и после лечения в Пермском военном госпитале был демобилизован из армии.

БАЙРАМ БАЙРАМОВ

В начале января этого года ему исполнилось 85 лет. В 1940 году Б.Байрамов был призван в армию. Закончил Саратовскую школу сержантов, затем - Ульяновское танковое училище. Войну встретил во Львове. Вое-

вал на Сталинградском фронте, в 5-ом гвардейском танковом корпусе. Командир танковой роты Байрам Байрамов участвовал также в освобождении Воронежа, Харькова, Киева, в боях на Курской дуге. Его танк одним из первых ворвался в город Киев. За этот подвиг он был представлен к званию Героя Советского Союза. Но ему был вручен Орден Боевого Красного Знамени. Затем Байрам Байрамов участвовал в освобождении Молдавии, Румынии и Венгрии. Кавалер двух Орденов Отечественной войны I степени, Байрам Байрамов, этот веселый и озорной парень, был заводилой везде, где бы ни служил.

После войны работал военруком в Гусарской средней школе №2. С 1970 года - на пенсии. Он известен в родном городе как краснодеревщик, незаменимый мастер столярного дела. Сделанные его руками двери и окна выделяются своей добротностью, изяществом, красотой.

НУРБАЛА РЗАХАНОВ

Родился в 1919 году в селении Гиль Гусарского района. Войну начал ар-

тиллеристом, затем стал разведчиком. Нурбала Рзаханов участвовал в Сталинградской битве, принимал активное участие в известной операции по взятию в плен генерала-фельдмаршала Паулюса вместе с 12 его генералами. Нурбала Рзаханов также освобождал Украину и Венгрию, а после войны продолжал служить в Австрии, в 60-ти километрах от Вены. На Родину он вернулся со многими наградами, среди которых - два Ордена Славы (II и III степени).

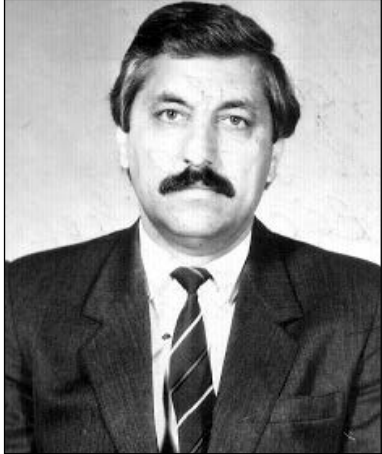
Председателя Гусарского районного совета Добровольного военно-патриотического спортивно-технического общества и Конфедерации офицеров запаса, полковника-лейтенанта в отставке Искендера Кулиева знают и уважают все ветераны войны за его внимание к ним, за то что он как никто другой знает обо всех подвигах, совершенных ими во время Великой Отечественной войны, за то, что ему дорога каждая страница их героизма. Вот уже несколько десятков лет этот замечательный человек по крупицам собирает материалы о подвигах своих земляков, за что низкий поклон ему.

На снимке - Искендер Кулиев (в центре) с фронтовиками Салатом Мовлановым (слева) и Байрамом Байрамовым.

Риктин гаф

УЪМУЪРДИН ПЕЛЕ

Лезги махара "уъмуърдин пел" лугьудай са ибара ава: "Ийкъар алатна, йисар алатна, кьегьал гада уъмуърдин пелез акъатна. Вичин бахтлу хизанни галаз халкъдиз сейли хъана ам. Тек са хайибурун ваъ, вири элдин къайгъу члугвазвай гила ада. Ингъе гьикъван зурба крар къилиз акъудайт-Иани, къил цава къадачир, гъа вичин хъсан амалралди мадни рикливай къуллугъдай хайи элдишни убадиз..."

Махара къалурнавай хътин кьегьалар къени ава чахъ. Вири патарихъай алакьунар авай, гьунарлу, хайи элдин къайгъу члугвадай, гьамиша хийирлу крарихъ ялдай, галатун тийижиз халкъдиз къуллугъзавай халис лезги кьегьалар. Амма абуруз садрани чеб тарифарна кландач. Гъа ихътин кьегьал я Муьбаризни. Уъмуърдин пелез акъатайла, яни вичин 50 йис хъайила цларни кхьенач "Самур"ди адакай. Кхъиз туна къван?! Гила, дуст кас, ваз талана кхъизва за. Вучиз лагъайтла гъа махара авайвал, жуван бахтлу хизанни галаз халкъдиз сейли хъанва вун. "Самур" газетдиз гьикъван куьмекар гузва вун. Авайвал лугьун, и рекъай вун члугвазвай зегьметар пара я. Къуй келдайбурузни хъсандиз чир хъуй. 1997-йисалай инихъ Кцлар, Къуба, Хачмаз районрин хуьрериз ара датлана газетар тухвайвиляй машинни куьвар хъана ви. Четинвилериз килиг тавуна, къулайсуз дагъдин рекъерайни, муькъвер алачир вацларай тлуз фена вун. Гъа икI газет кхъидай ксар жагъурна вун, кланарна "Самур" шегьберани хуьрера. Тек са ви гьуьрметдай 300-далай гзаф инсанри "Самур" кхьенва.

Вун твар-ван авай несилдай я. Ви буба Селимхан муаллим элдин агъсакъбал тир. Вун аял чвалай несилдин лайихлу давамчи хъана. Кцларин I-нумрадин юкъван мектеб гимншдин медалдалди акъалтларай вун Азербайжандин Нафтлагинни Химиядин Институтдиз гъахъна. Институт куьтягъна Бакудин холодилникрин заводда квалалах акъвазна. Лап члехи цехарикай садаз регьбервал гайи вун ина члехи нуфуз къазанмишна. Девир дегиш хъайилани дегиш хъанач вун. Мадни жуван зегьметчивилелди, члехи алакьунар авай инженерди хъиз чешне къалурзава вун. Муьбариз Азизов гъа ихътин кьегьал я, лугъуза за инсанриз. Садни, ваз тарифдикай хуш къевзвачтлани, гьабурун чпин гафар тикрариз кланзава за: хупI хъсандиз къуьлда вун "Лезкинка"дал. Нивай хабар къуртлани, Муьбариз рикI ахъа, чина хъвер авай, шад межлисарни мярекатар клани инсан я лугъуда. Мел-мехьерик къуьлдайла вири гьейранарда вун. Ви 55 йисан юбилей къейд ийизвай къенин юкьуз лугъуза за: Гьамиша мел-мехьерриз ярашух гурай вун. Жуван 100 йис хъана уъмуърдин юлдашдихъ галаз санал шулуринни шулурин мехьеррик "Лезкинка"дал илигдай бахтар гурай ваз.

М. МЕЛИКМАМЕДОВ.

МӘКТӘБİN HAVASINI DƏYİŞƏN MÜƏLLİM

Yaxşı müəllim məktəb üçün, pedaqoji kollektiv və şagirdlər, eləcə də valideynlər üçün tapıntıdır. Belə müəllim yerin tərkindən üzə çıxıb çağlayan bulaq kimi tez özünü göstərir, diqqəti cəlb edir.

Bakının Sabunçu qəsəbəsindəki 148 sayılı orta məktəbin riyaziyyat müəllimi Rubik Azay oğlu Murtuzayev iki ildir burada çalışır. Amma bu iki ildə o, məktəbin havasını dəişməyə nail olub. Riyaziyyat təmayüllü 5-ci siniflərə dərs deyən istedadlı müəllim maraqlı metodikası sayəsində şagirdlərində bu fənnə qeyri-adi maraqa oyada bilib. Onun 54 şagirdindən cəmi iki nəfəri "kafi" alır. Qalanların əksəriyyəti "əla" qiymətlərlə oxuyur. Riyaziyyata sevgi uşaqlarda digər fənlərə də maraqa oyatmışdır.

R.Murtuzayev Bakı Şəhər Baş Təhsil İdarəsinin keçirdiyi "Müəllimlər arası pedaqoji mühazirələr" adlı müsabiqədə Sabunçu rayonu üzrə 11-ci

bölmədə I yeri, Bakı şəhər turunda isə III yeri tutmuşdur.

Rubik Murtuzayev Qusar rayonundakı Düztahir kənd orta məktəbinin məzunudur. O, bacarıqlı riyaziyyatçı, istedadlı müəllim Nəcəf Balağayevin yetirməsi olması ilə fəxr edir.

İki il əvvəl Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin riyaziyyat-informatika fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə iki gənc bitirdi. Onlardan biri haqqında söhbət açdığımız Rubik Murtuzayev, digəri isə Qusarın Böyük Muruğ kəndindən Bəhrüz Ramazanov idi. Bəhrüz hazırda Əcəxur kənd məktəbinin müəllimidir.

Dostlar Sumqayıt Dövlət Universitetinin magistraturasının II kursunda təhsillərini qiyabi davam etdirirlər. Bu iki gənc elmə də birgə məşğul olub. 23 yaşlı riyaziyyat müəllimləri "Cəbr və ədədlər nəzəriyyəsinəndən seçmə sinifləri üçün materiallar" adlı birgə kitab

yazıb çapa hazırlayıblar. Onlar gələcəkdə aspiranturada oxumaq, riyaziyyat elmi ilə ciddi məşğul olmaq istəyirlər.

YARADICILIQ EŞQİ

Sənətkarın vizit vərəqəsi onun yaratdığı əsərlərdir. Onlara baxıb müəllifinin şəxsiyyəti, daxili dünyası haqqında mülahizə yürüdə bilərsiniz.

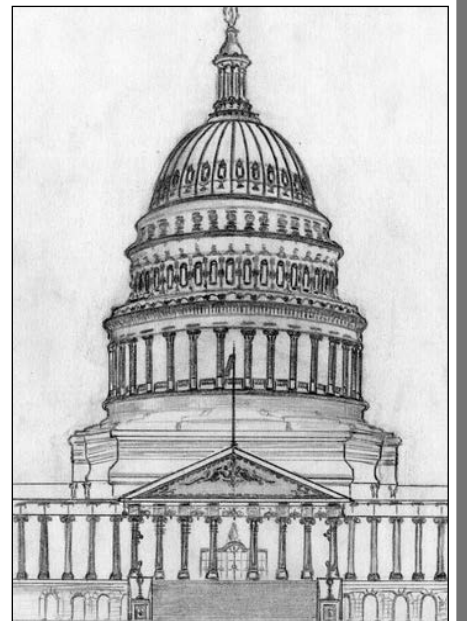
Qarşımdakı məşhur Efel qülləsidir, yalnız materialı və ölçüləri fərqlidir - şam ağacından ucaldılmış qüllənin hündürlüyü 175 sm, oturacağına diametri 70 sm-dir. Dəzgahdan buraxılaraq laklanmış on minlərlə hissəcik nəqqəşlə birləşdirilərək, yapışqanla bərkidilib. Bu əsər üzərində Bəhrüz 5 ay fasiləsiz, sə-

hər saat 9-dan gecə saat 12-yə kimi işləyib. Bütünlüklə yaratdığı əsərin ixtiyarında olan gənci emalatxanadan evə çörək yeməyə güclə gətirirdilər.

Bəhrüzda monumental əsərlərə, insan əli ilə ucaldılmış yüksək sənət məbədlərinə uşaqlıqdan böyük maraqa var. Dünya memarlığının incilərini kitablarından, internet səhifələrindən axtarıb tapır, onlara saatlarla tamaşa edir, sonra isə onlara kağız üzərində yenidən həyat verir.

1999-cu ildə Qusar şəhərindəki 6 sayılı orta məktəbi bitirəndə müəllimləri, sinif yoldaşları şübhə etmirdilər ki, Bəhrüz Hacıyev rəssamlıq sənətinə dərinləndən yiyələnmək üçün təhsil almağa gedəcək. Axı onun rəngkarlıq, qrafika işləri, maketləri ilə çoxları tanış idi. Lakin Bəhrüz hələ özünü axtarırdı. Bu axtarışlar onu rayon mərkəzindəki rəsm studiyasına gətirib çıxardı. İstedadlı rəssam Rüstəm Nağıyevdən çox şey öyrəndi.

Ciddiliyi və fantaziyası ilə seçilən, həmişə yaradıcılıq eşqində olan Bəhrüzün istedadını duyan həmyerliləri ona memarlığın sirlərini öyrənməyi tövsiyə edirlər. Ağıllı məsləhətlərdən nəticə çıxaran Bəhrüz artıq Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universitetinin memarlıq fakültəsinin 1 kurs tələbəsidir. Onun gələcəkdə yaxşı memar olacağını müəllimləri də, tələbə yoldaşları da indidən hiss edirlər. Bəhrüzün dünyagörüşü, mütaliə dairəsi, seçdiyi sənətə olan hədsiz məhəbbəti bunu deməyə əsas verir.

İxtisasca mühəndis olan, yaratdığı mini su elektrik stansiyaları ilə nəinki Qusarda, həmçinin Quba, Xaçmaz və başqa rayonlarda da tanınan atası Rəkimdən yaradıcılıq əzmini əxz etmiş Bəhrüzün memarlıq sənəti ilə bağlı fikirləri çox maraqlıdır. Onun gənclik duyğuları ilə qanadlanan arzuları ilə tanış olanda düşünürsən ki, gələcək memarlığımızın taleyini məhz belə gənclərə etibar etmək olar.

"Samur".

“САМУР” ДИН МЕКТЕБ

Халкъ юзурдай цийи гьерекат!

“ЛЕЗГИНКА” КЪУЪЛ Гьар са лезги аялди чирда ва хуьда

Къегаьвиллинни уткъемвиллин лешан, гьар са инсандик руьгь кутадай, дуьньядин виридалайни йигин къуьл - “Лезгинка”! Къадим ва къагьриман лезги халкъ вири дуьньядиз сейли авур макъам! Москвадин консерваториядин профессор Константин Аджинова адакай гьикъван хъсандиз лагъанва: “Лезги къуьлуьникай рахадайла, эвелни-эвел “Лезгинка” дикай фагъумна кIанда. Лирикадалди, везинралди, Тебни, серес ва йигин ритмайралди, рангаралди девлетлу тир и макъамди дегъзаманайрикай, къадим девиррилай къил кутуна халкъдин руьгьдикай хабар гузва”.

Гьакъикъатдани “Лезгинка” дегъзаманайрилай арадал атана, ада тарих тирвал чи халкъдик руьгь кутуна ва къени кутазава. Гъавилай М.Меликмамедова вичин “Лезги руш” - “Лезгинка” очеркда кхъенай: “Лезгинка” къуьл хуьн лезги халкъ патал дидед чIал хуьнив ба-рабар месэла я”.

Бес алай вахтунда “Лезгинка” авай гьалар гьихътинбур я ва ам гьикI хвена кIанзава? Журналист Абидин Камилова “Лезги газет” да чап хъайи вичин “Дуьнья гьейранарай къуьл хуьн” (2004-йисан ноябр, N 86) макъалада гъа и месэлар

Жуван ацукъун -
къарагъун
садрани квадармир.

Лезги халкъдин мисал.

къарагъарнай. Гила са шумуд варз я, кIелдайбуру газетдин чинра чи сейли къуьл хуьникай чпин фикирар лугъуз. Санлай кIелдайбур ихътин са меслятдал атанва: “Лезгинка” арадай акъат тавун патал лезги районрин гьар са мектебда, аялрин гьар са бахчада и къуьл чирна кIанзава.

Авайвал лагъайтIа, сифте яз и кардик къил кутурди “Самур” газет я. Са шумуд йис инлай вилик газетдин къилин редактор Седакъет Керимовад Бакуда “Лезгинка” къуьл чирдай курсар тешкилна. И курсариз инсанар гьевесдалди къевезва. Ина агъалийрин вири къатариз - жегъилриз, аялриз ва яшлубуруз къуьл чирзава.

Алай вахтунда Къиблепатан Дагъустандин са бязи района чпин аялриз “Лезгинка” къуьл чирдай ксариз мажибар гуз гъазур диде-бубаярни ава. Гьерекат къвердавай гурлу жезва. Мектебра ва бахчайра аялриз “Лезгинка” чирдай пешекарарни и кардив эгечIава. Лап вижевай, халкъ юзурдай цийи гьерекат я!

Къез чидани?

КЪУРУН ГЪУЦ

Дегъ чIавара лезгийрихъ 31 къван гъуц авай. Гъуцариз икрамзавайвилай чахъ гъуц дин хъанай. Гуьгъуьнлай, 313-йисуз лезгийри христиан дин ва VII-VIII виш йисарилай къил кутуна ислам дин къабулнай.

Чи гъуцарикай садан тIвар Къурун тир. Лезгийри марф тIалабдайла и гъуц, яни къвалар къунин гъуц рикIел хкана манияр лугъудай. А манийрикай сад икI я:

*Къурун, Къурун, чан Къурун,
Марф кIан я чаз, чан Къурун!
Къакъни, макъни шкъакъни
КIеви жемир цур-ракъ хъиз.
Ахъа хъуй, ахъа хъуй, ахъа хъуй,
Руг какахъай халIа хъуй!
Марф - чIурариз,
ЧIур - малариз.
Малари гур нек
Гуда чна балайриз.
Балайри ваз хъверда,
Твар къаз, эверда.
Чуьллер жседа цукъведа,
НикIер жседа кIевекIеда
Къугъ, къугъ, къугъ,
Къура яргъи юргъ!*

*Къугъ, къугъ, къугъ,
Чаз кIанда на марф къурун.
Чил къежсира къуранвай,
Къаз къежсира шуткъевенвай,
КIамара къван рахура,
ВацIар цивди ацIура!
Чи ялвар - ваз,
Ви марфар - чаз!*

ЖУЗУН - КАЧУЗУН

КЪИЛДИН ГА- ФАР ГЪИКИ КХЪИН?

*Лезги чIала ахътин гафар ава хъи,
са бязибуру абур къве жуьре кхъизва.
Месела: “бегъамарун” “бегъемрун”
хъизни кхъизва. Ибурукай гъи вариант
дуьз я?*

Салигъат Мегъамедрасулова, Баку.

Маса чIаларихъ хъиз, лезги чIалахъни къилдин гафарин орфография ава. Гъавилай чIала къилдин гафар кхъинин къайдайриз амал авуна кIанзава. Са гаф, гъатта литературный чIалан дибда авай гуьне нугъатда виче менфят къачузвай вариант аваз хъайитIани, къве жуьре кхъиниз рехъ гана кIанзава. Гъавилай “бегъамарун” кхъена кIанзава, “бегъемрун ва”. Мад са шумуд гаф.

ИкI кхъихъ **ИкI кхъимир**

тамамарун	тамамрун
давамарун	давамрун
кIуьцуь	кIуькуь
уьцIуь	цIуь
иеси	иес
дили	дели
ихтибар	эхтибар
цур (турши)	цуру
цIуругуд	цIиругуд
иштрак	иштрак
ихтилат	эхтилат
жакъун	чIакъун

Идалай гъейри мана-метлебдин ва къенепатан формадин (морфемайрин къурулушдин) жигъетдай са тангъахдин ва я са типдин гафара ухшарвал ва къайда хвена кIанзава: а) тIварц-Извезар им, ам, гъам, гъим? атIам ва мсб. эхирда а авачиз кхъин; б) тIварц-Извезарин дибрикай хъайи наречияр эхирда а авачиз кхъин: икI, акI, атIакI, гъикI? гъакI ва мсб.; в) прилагательныйрикай арадиз атанвай наречияр эхирда а авачиз кхъин: къеникIа, чIурукIа, цийикIа ва мсб.

РикIел хуьх!

КIУСАР

ЧIалан пай яз кIусарик акатзавай гафари гьерекатдинни гьакъикъатдин алакъаяр ва я рахазвайдан патай гьерекатдихъ галаз авай рафтарвал къалурда. Ихътин алакъаяр къалурдай чIавуз кIусари я къилдин гафарин, я тамам предложенийрин мана-метлебриз жуьреба-жуьре рангар гуда.

Чи тамамарзавай везифайриз ва къалурзавай алакъайрин тегъердиз килигна, кIусар са шумуд группадиз пай жезва. Абурукай суалдин кIусар гъикI кхъидатIа, са бязи кIелдайбуруз чизвач. Суалдин кIусарик ихътин гафар акатзава: айман, ман, -ни?, жал, -тIа, хъи? яраб ва мсб.

Гафарин формаяр арадиз гъуна иштиракзавай и кIусар гъамиша чараз (тIа-дилай гъейри) кхъена кIанзава. Месела: Айман вун фенач жеди. Вун накъ хтана ман? Им яргъи хъана хъи! Ам хъфена жал? Ам ви чIалахъ хъайитIа, хупIни-хупI.

ПУД ЭХИР

Актив падежда -уни, -уьни, -ини эхиррикай сад, гафунин дибда авай ачух сеснилай аслу яз кхъида. Дибда /a/, /o/, /y/ сесерикай сад хъайитIа, -уни; /э(e)/, /u/, /y/ сесерикай сад хъайитIа, -ини; /y/ сес хъайитIа, -уьни кхъида. Месела: а) къал - къалуни; полк - полкуни; къул - къулуни; б) мерг - мертини; сим - симини; няс - нясини; в) куьк - куькуьни; туьк - туькуьни ва икI мад.

ЭХЦИГУН

Чи чIала цийи гаф арадиз къведайлала эхцигуникайни менфят къачуда лугъузва. Ам вуч я?

Ризван Садикъов,
Хачмаз.

Чи чIала цийи гафар тукIуьрдайла менфят къачузвай къайдайрикай садни эхцигун я. И къайдадин куьмекдалди цийи гаф арадиз къведайлани къве гаф санал кIватI жеда. Тафават адакай ибарат я хъи, кIватI жезвай диббар къведни чIалан са паюниз талукъ гафаринбур я ва абурун арада табийвиллин ваь, барабарвиллин алакъа ава. И гафар агъадихъ гузвайвал, дуьз кхъена кIанзава: гъарай - эвер; кхъин - чIурун; мез - гъвел; кIан - пун; кIинтI - лаш; гила - мад; къериз - цIаруз, Яц-Гъасан (лакIаб); ЦIицIали; вач - хъша ва мсб.

Чин гъазурайбур: Сабина МАМЕДРЗАЕВА,
Эмилия РАФИГЪАЕВА, Ульяна МЕЖИДОВА,
ДГУ-дин IV курсунин студентар.

MUSAYEV ƏLİ MƏCİD OĞLU

Ölkəmizin ləzgi ictimaiyyətinə ağır itki üz vermişdir. "Samur" Ləzgi Milli Mərkəzi İdarə Heyətinin sabiq sədri Əli Məcid oğlu Musayev dünyasını dəyişmişdir.

Ə.Musayev 17 avqust 1941-ci ildə Qusar şəhərində anadan olmuşdur. 1959-cu ildə Qusar şəhər Azərbaycan orta məktəbini bitirmişdir. Həmin il o, M.F.Axundov adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Dillər İnstitutunun fransız dili fakültəsinə daxil olmuş və oranı 1964-cü ildə fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

1963-cü ildən həmin institutun fransız dili kafedrasında laborant, 1964-cü ildən isə müəllim vəzifəsində işləməyə başlamışdır. 1964-1965-ci illərdə Sovet Ordusu sıralarında hərbi xidmətdə olmuş, 1965-ci ilin sentyabrından fransız dili kafedrasına əvvəlki işinə qayıtmışdır. 1966-1970-ci illərdə Əlcəzair Respublikasında fransız və rus dilləri üzrə tərəcəçi işləmişdir.

1970-ci ildə instituta qayıtmış, fransız dili kafedrasında müəllim, 1974-cü ildən baş müəllim vəzifələrində çalışmışdır. 1977-ci ildə Kiyev Dövlət Universitetində namizədlik, 1990-cı ildə Bakı Dövlət Universitetində doktorluq dissertasiyası müdafiə etmişdir. 1981-ci

ildə dosent, 1991-ci ildə isə professor elmi adlarını almışdır. 1978-ci ildən 2000-ci ilə qədər Azərbaycan Dövlət Dillər Universitetində fransız dili leksikası kafedrasının müdiri vəzifəsində çalışmışdır.

Ə.M.Musayevin Azərbaycanda, Ukraynada, Qırğızistanda, Rusiyada, İranda, Fransada çap olunmuş 60-dan çox elmi əsərin müəllifidir.

Onların arasında "Müasir fransız dili leksikasının inkişafı", "Словообразовательные процессы в современном французском языке", "Алınма sözlər", "Fransızca-azərbaycanca lüğət" kitabları da vardır. Ə.M.Musayev müasir təhsil kompleksi üçün K.Sadixovanın yazdığı "Fransız dili" dərsliyinin elmi redaktoru olmuşdur.

Ə.M.Musayevin fərcümə etdiyi N.Gəncəvinin qəzəlləri Fransada Sorbonna universitetində dərc olunmuşdur.

Fransa dövləti professor

Ə.M.Musayevin fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək onu 2000-ci ilin iyulun 17-də Fransanın "Komandor" ordeni ilə təltif etmişdir.

Ə.M.Musayev 1990-2000-ci illərdə "Samur" Ləzgi Milli Mərkəzi İdarə Heyətinin sədri olmuşdur. Həmin müddətdə o, "Samur" qəzetinin səhifələrində yadda qalan məqalələrdə çıxış etmişdir. 1997-ci ildə "Azər-nəşr"də ləzgi dilində nəşr olunan "Şahgədayın gəter" (Şahgədayın ulduzları) kitabının hazırlanmasında onun da böyük əməyi olmuşdur.

Dərin biliyi, geniş dünyagörüşü, zəngin intellektual səviyyəsi, prinsipliliyi və təşkilatçılıq qabiliyyəti, yüksək mədəniyyəti və gözəl nitq qabiliyyəti ilə seçilən əlicənab və ziyalı insan Əli Məcid oğlu Musayevin işıqlı xatirəsi onu tanıyanların qəlbində həmişəlik yaşayacaqdır.

"SAMUR" LƏZGI
MILLI MƏRKƏZİ.

ГАФАЛАГ

Сахтиян - тумаж (лапагрин хаму никай авунвай)
Кулур - чил (балугьар, чепелукьар кьадай)
Кангур (юкь кангур хьун) - далу экьисун, кьул экьисун
кьве тах авун - кьве кьат авун
Инци векь - клевер (юнжа)
СинтI - сердечник (са затIуни юкьвай тьеквенда твадай кинтI хьтинди)
Пирпил - бязи тарарал цуькверин чкадал жедайди)
Ккам - силоч (ничхирар кьадайди)
ЧимчIир - синица
Алгьай (чка) - гуьне

ФРАГМЕНТЫ ГААГСКИХ РЕКОМЕНДАЦИЙ ПО ПРАВАМ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ НА ОБРАЗОВАНИЕ

Дух международных документов

1) Право лиц, принадлежащих к национальным меньшинствам, на сохранение своей самобытности может быть полностью реализовано только в том случае, если они получают должное знание родного языка во время образовательного процесса. В то же время на лицах, принадлежащих к национальным меньшинствам, лежит ответственность интегрироваться в широкое национальное общество посредством приобретения достаточного знания государственного языка.

Меры и ресурсы

4) Государствам следует проводить активную политику по отношению к правам меньшинств в области образования. Там, где это требуется, государства должны принять специальные меры для активного осуществления языковых прав меньшинств в области образования, используя максимум наличных у них ресурсов, как самостоятельно, так и посредством международной помощи и сотрудничества, особенно экономического и технического.

Децентрализация и участие

7) Государствам следует принять меры к поощрению вовлечения родителей в систему образования и в выбор образования на местном уровне, включая области языкового обучения для меньшинств.

Общественные и частные учреждения

8) Согласно международному праву лица, принадлежащие к национальным меньшинствам, в числе прочих, имеют право создавать и поддерживать свои собственные частные образовательные учреждения в соответствии с национальным законодательством. Эти учреждения могут включать школы с образованием на языке меньшинства.

ГОЛОС ЛЮБВИ И МУЖЕСТВА...

Каким образом гитлеровцы были остановлены на подступах к Москве, Кавказу, Ленинграду? Только ли силой оружия? А может, еще и мощью искусства слова, мобилизованного для разгрома врага? И действительно, особая роль в этом смысле принадлежит поэзии военных лет, песням той поры. Удивительно, но факт, что эти стихи с непреходящей образной системой, рифмой до сих пор волнуют нас. Какая же удивительная эмоциональная энергетика отражена в них! Казалось бы, несомнимые понятия - любовь, дружба и война, но тем не менее в бою воинов согревали именно воспоминания о любимых, родном доме, отраженные в темах военной лирики.

Особой популярностью пользовались "Землянка" А.Суркова, "Огонек" М.Исаковского, "Темная ночь" В.Агатова, "Вечер на рейде" А.Чуркина и многие другие. В то же время переживает серьезную эволюцию поэзия тех авторов, чей художественный мир сформировался еще в начале XX столетия, в эпоху Серебряного века, что можно сказать и о поэте Анны Ахматовой. В суровые годы ее камерная, интимная лирика находит образы стойкости народа, ее строки звучат как заклинание, особенно в стихах "Клятва" и "Мужество", напечатанных в газетах рядом с фронтовыми сводками:

Автор знаменитой "Землянки" поэт А.Сурков вспоминает, как в зимние дни 1942 года в Москве, в Колонном зале он читал стихотворение Ахматовой "Мужество" под аккомпанемент сирен воздушной тревоги:

*Мы знаем, что ныне лежит на весах,
И что совершается ныне.
Час мужества пробил на наших часах,
И мужество нас не покинет...*

В те же дни Самед Вургун в стихотворении "Встреча с Москвой" пишет:

*Затихает вдали громовой раскат.
И как радостно людям поверить вновь,
Что в борьбе с темной злобой победа
Разум, истина, мужество и любовь.*

Как много общего в этих стихах, в их жесткой стилистике, строгой ритмике, единстве тем, а главное - в вере в Победу...

Сам Сурков не раз говорил, что "Землянку" он написал сразу же после приезда на фронт по просьбе бойцов. Эта лирическая миниатюра стала эмблемой той эпохи и создана в виде монолога - исповеди бойца своей любимой перед лицом смертельной опасности:

*Бьется в тесной пещурке огонь,
На поленьях смола, как слеза,
И поет мне в землянке гармонь,*

К 60-ЛЕТИЮ ПОБЕДЫ

Про улыбку твою и глаза...

*Пой, гармоника, вьюге назло, -
Залуптавшее счастье зови.
Мне в холодной землянке тепло
От твоей негасимой любви...*

Любовь противостоит смерти в этих пронзительных строчках (До тебя мне дойти нелегко//А до смерти четыре шага), помогает жить и верить в счастье, победу. Лирика и публицистика своеобразно сочетаются также в стихотворении "В лесу прифронтовом" поэта М.Исаковского, автора знаменитой "Катюши". Мягкий, спокойный ритм, чередование протяжных гласных звуков с глухими согласными подчеркивают внутреннюю сосредоточенность бойцов на воспоминаниях о самом дорогом - о родном крае, своих любимых, о юности:

*С берез - неслышен, невесом -
Слетает желтый лист.
Старинный вальс "Осенний сон"
Играет гармонист.*

*Вдыхают, жалуясь, басы,
И словно в забыты,
Сидят и слушают бойцы -
Товарищи мои.*

Голос лирического героя далее подхватывается солдатским хором:

*Под этот вальс весенним днем
Ходили мы на круг.
Под этот вальс в краю родном
Любили мы подруг.*

Феномен огромной популярности песен, стихов заключался прежде всего в их точности, суровой правде, соответствии накалу чувств. Поэтическое слово как никогда стало массовым. Основанное на человеческой верности, искренности, оно отвечало духовным потребностям людей, вселяло в них надежду. Достаточно вспомнить строки из стихотворения К.Симонова "Жди меня":

*Жди меня, и я вернусь,
Только очень жди,
Жди, когда наводит грусть
Желтые дожди...*

Значимость личных чувств приобретает всенародное значение, лирический голос выражает стремление миллионов. В военной лирике соединяются словно бы два начала: с одной стороны - желание авторов реалистично запечатлеть детали быта, фронтовой жизни, а с другой - укрупнение мышления лирического героя, сливающегося с исторической эпохой.

Война внесла драматическую напряженность в каждый дом, в каждое сердце, и смертельная опасность сблизила людей:

*Смерть не страшна,
С ней не раз мы встречались в бою.
Вот и сейчас надо мною она кружится.
Ты меня ждешь
И у детской кроватки не спишь,
И поэму знаю:
Со мной ничего не случится...*

- заверяет лирический герой "Темной ночи" Агатова.

Но суровые испытания не закончились и после войны. Многих солдат, прошедших по жестокому огненному дорогам войны, на родине ждало неизмеримое горе - сожженные родные очаги, погибшие близкие. Это отразили М.Исаковский в эпическом повествовании "Враги сожгли родную хату..." и А.Твардовский в стихотворении "Перед войной, как будто в знак беды...". Оба произведения написаны в 1945 году. Враг разгромлен, но горечь утрач невосполнимы:

*Враги сожгли родную хату,
Сзубили всю его семью.
Куда ж теперь идти солдату,
Кому нести печаль свою?*

*Никто солдату не ответил,
Никто его не повстречал,
И только теплый летний ветер
Траву могильную качал...*

Эхо прошедшей войны звучит также и в поэзии современных мастеров художественного слова, в том числе и тех, чье детство пришлось на военные годы. В.Высоцкий в стихотворении "Братские могилы" размышляет:

*На братских могилах не ставят крестов,
И вдовы на них не рыдают,
И кто-то приносит букеты цветов
И Вечный огонь зажигает.*

С этими строчками перекликаются слова из "Реквиема" А.Вознесенского:

*Возложите на море венки!
Есть такой человеческий обычай -
В память воинов, в море погибших,
Возлагают на море венки...*

Стихи фронтовых лет солдаты переписывали друг у друга, носили в вещмешках, под шинелью, возле сердца, цитировали в письмах к родным... И вновь задаться вопросом о том, какая же энергетика, эмоциональная сила заключена в этих простых, бесхитростных словах, что до сих пор волнуют нас...

Азад ШИРАЛИЗАДЕ,
кандидат филологических наук,
член Союза журналистов Азербайджана.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

"Samur" Ləzgi Milli Mərkəzi Fazil Mahmudova həyat yoldaşı Bahaxanımın vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

САМУР

Главный редактор
Седагет КЕРИМОВА

Адрес редакции:
AZ 1073 Баку, Метбуат
проспекти, 529-й квартал,
Издательство "Азербайджан",
этаж 3, каб. № 101.
e-mail: samur@nm.ru
http://www.samur.info

Расчетный счет
26233080000
Капитал банк г.Баку
1-й Ясамальский филиал
код 200037
ВОИН 130024708

Газета
зарегистрирована в
Министерстве печати и
информации
Азербайджанской
Республики. Рег.№ 78

Индекс: 5581
Тираж: 2000

Тел: 432-92-17,
(850) 320-74-05